

**Decas pelvium spinarumque deformatarum cum annotationibus nonnullis.
Dissertatio inauguralis anatomico-obstetricia ... in Academia Lipsiensi /
[Ludwig Choulant].**

Contributors

Choulant, Ludwig, 1791-1861.
Universität Leipzig (1409-1953)

Publication/Creation

[Leipzig] : [Cnobloch], [1818]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/m6m362hp>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

17749/8

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b29307934>

DE CAS
PELVIIUM SPINARUMQUE
DEFORMATARUM
CUM ANNOTATIONIBUS NONNULLIS.

DISSERTATIO INAUGURALIS
ANATOMICO-OBSTETRICA

QUAM
AUCTORITATE ET CONSENSU
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN ACADEMIA LIPSIENSI

PRO SUMMIS
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORIBUS
RITE CAPESSENDIS
DIE XVII. MENS. MART. MDCCCXVIII
H. L. Q. C.

SINE PRAESIDE

PUBLICE DEFENDET
AUCTOR
IOANNES LUDOVICUS CHOULANT

DRESDANUS.
MEDICINAE BACCALAUREUS.

dominis atque pelvis ratio et conformatio, quaenam nervorum vasorumque distributio, quinam musculorum dorfi situs, quaeque insertio, quaenam ligamentorum ossiumque ipsorum natura et multa hujus generis alia. Facilior, si ejusmodi disquisitiones non nimis neglectae hucusque fuissent, nunc in ejusmodi deformationum causam proximam esset inquisitio, facilior inventu foret curationis via ac methodus, facilius prophylactica, quae hac in re summi momenti est, cura constitueretur. Sed ejusmodi indagatione neglecta summus inter anatomicos ortus est de origine deformationis dissensus, num scilicet ossa primum aegrotarent, an ligamenta, num musculorum aequilibrium perturbatum ei ansam praebet, an vasorum decursus abnormis primaria sit deformationis causa. Nullum simul dubium est, quin accuratiori corporum ejusmodi deformatum examine medullae spinalis et physiologica et pathologica dignitas melius cognoscatur. Ii igitur, quibus dissectio cadaveris ejusmodi deformati conceditur, praeclaram doctrinae hujus augendae occasionem effugere ne sinant! Hoc modo simul anatomiae pathologicae optime consultum erit, quae, tanquam totius medicinae practicae fundamentum, me-

rito aliam postulat viam, aliam methodum, quam illam, qua hucusque tractatur. Non enim tantopere interest scire, qua ratione hoc vel illud singulum deformatur organon, sed quaenam deformationes *simul* in uno cadavere conspiciantur, quaenam varietates aliis varietatibus se associent, quaenam ratio sit ejusmodi associationis, quaenam conjunctio sit deformitatum cum morbo praegresso. Nunquam autem hanc metam, quae tamen unice anatomiae pathologicae digna est, attingemus, si cadaveris sectionem absolutam esse tunc putamus, cum, ut loqui solent, causam morbi invenerimus, si nihil quaerimus, quam rariores varietates, tumores insolitos, monstra etc., ut has res in museo anatomico repositas gloriantes ostendamus curiosis. Neutiquam! omne cadaver vita quondam fruebatur, organismus erat, et id quidem per singulorum organorum concentum intimamque eorum inter sese relationem. Nunc quoque cum vitalis aura decesserit, cum haec virium diversarum area tranquilla jaceat et otiosa, considerandum est corpus tanquam *unicum* quoddam phaenomenon, variis partibus, olim actione, nunc figura, inter se conspirantibus constans; omnes igitur corporis defuncti partes, quam diligentissime id

fieri poterit, sunt perscrutandae, neque vero abnormitates solummodo aperte in oculos incurrentes, sed eae quoque, quae reconditae magis sunt et quas anatomica solum invenire poterit solertia atque exercitatio. Ejusmodi sectio pathologica nomen hoc merito geret et digna erit, quae literis posteritati mandetur, ejusmodi sectionum summa fide et diligentia institutarum collectio digna erit continuatio immortalis Morgagnianae lucubrationis, quam „de sedibus et causis morborum” inscripsit. Sed alii prorsus loco et tempori haec sunt relinquenda. Redeo ad illa, quae huic digressioni ansum prae-
buere.

Ex collectione anatomico - pathologica scholae obstetriciae Lipsiensis desumpta sunt exempla, quorum describendorum veniam meritissimus hujus instituti director, Exp. IOERG, ea, qua bona studia promovere solet, liberalitate mihi concessit. De ea autem, qua usus sum, descriptionis ratione, pauca mihi sunt praemonenda. Voces: *scoliosis*, *cyphosis*, *lordosis*, consueto modo adhibui, ita, ut prima sit curvatura spinae versus hoc illudve corporis latus, secunda retrorsum, tertia antrorsum spectans. *Scoliosis dextra* mihi ea est, cujus convexitas dextror-

sum spectat. Vertebrae columnae spinalis ita numeravi, ut atlas mihi prima sit vertebrarum colli, epistropheus secunda et sic porro, infimam autem vertebrarum colli (septimam) vertebra dorsi prima excipiat. Infima vertebrarum dorsalium duodecima est, quam suprema seu prima vertebrarum lumbalium sequitur.

DIMENSIONUM PELVIS HAEC EST RATIO:

Diameter magna pelvis: spatium lineare inter spinam ilei anteriorem superiorem utriusque lateris.

Diameter recta aperturae superioris pelvis (conjugata): linea ducta a media parte promontorii ad marginem superiorem symphyseos pubis.

Diameter recta aperturae mediae pelvis: a media parte conjunctionis secundae et tertiae vertebrarum spuriarum ossis sacri ad dimidiam partem altitudinis symphyseos pubis.

Diameter recta aperturae inferioris pelvis: ab apice coccygis ad inferiorem marginem symphyseos pubis.

Diameter transversa aperturae superioris pelvis: utrinque a media parte circuitus lateralis lineae innominatae.

Diameter transversa aperturæ mediae pelvis: utrinque a media parte planitiei internæ ossium ischii.

Diameter transversa aperturæ inferioris pelvis: spatium lineare inter tubera ischii.

Diameter obliqua dextra aperturæ superioris pelvis: a synchondrosi sacro-iliaca dextra ad eam partem lineae innominatae, quae acetabulo sinistro respondet.

Diameter obliqua sinistra aperturæ superioris pelvis: a synchondrosi sacro-iliaca sinistra ad eam partem lineae innominatae, quae acetabulo dextro respondet.

Ceterum lectores aequos rogatos esse cupio, ut hanc lucubrationem, quam commendare quidem nulla alia ratione possum, quam quod fida sit et naturae congrua relatio, benevole accipiant, quod si contigisse intellexero, secundam ejusdem argumenti decadem publici juris facere non haesitabo.

CAPUT PRIMUM.

DESCRIPTIO PELVIUM ET SPINARUM DEFORMATARUM.

I. Scoliosis dextri lateris cum exigua cyphosi. A quarta inde lumborum vertebra usque ad undecimam dorfi spina vertebralis concavam ostendit versus dextrum latus curvaturam, ab hoc puncto autem vehemens versus dextrum latus convexitas incipit et a sexta colli vertebra in rectam lineam spina revertitur. Costae dextri lateris ita contortae sunt, ut earum posterior extremitas ipsique costarum anguli pone spinam vertebralem cernantur. Sinistri lateris costae marginibus suis se invicem fere tangunt, extremitates autem anteriores costae octavae ac nonae in sinistra pelvis majoris parte conspiciuntur. Pelvis universa formatio sat regularis est. Os sacrum vero naturalem magnitudinem non attingit, utrinque instructum est foraminibus sacralibus quatuor; anterior ejus superficies non, uti par est, concava sed convexa, posterior superficies concava, pars dextra ossis angustior paulo et magis elevata, quam sinistra. Symphysis pubis paululum versus dextram pelvis partem conversa. Apertura pelvis inferior admodum ampla. Spinae ossium

ischii 48 lineas a se invicem distant. Arcus pubis semicirculum fere repraesentat.

II. Pelvis et spina rhachitide affecta. Spina vertebralis recta fere linea ascendit, convexitatem admodum lenem versus dextrum latus et versus posteriora ostendit. In septima, octava ac nona costa dextri lateris fracturae bene sanatae vestigia conspiciuntur. Superior pelvis apertura trianguli fere isoscelis speciem refert, ita ut basis trianguli in posteriore, crura in lateralibus cernantur regionibus. Os sacrum vehementer versus anteriora excavatum est, ita ut in tertia vertebra spuria superior et inferior ossis pars in angulum convenire videantur; os coccygis admodum versus anteriora dirigitur. Superior symphyseos pubis margo altitudine promontorium dimidio pollice superat (pelvi ita in planum horizontale collocata, ut spina vertebralis naturalem circiter habeat directionem et tubera ischii planum tangant), quo fit, ut inclinatio pelvis opposita seu negativa hic distincte conspiciatur. Arcus pubis singularem in modum rhachitide deformatus est et ita angustus, ut eo in loco, ubi in tubera ischii transit, linearum 19 spatium non excedat.

III. Scoliosis vehemens versus dextrum latus. Convexitas a decima usque ad tertiam dorſi vertebra[m] conspicitur. Pelvis admodum deformis est, sinistra ejus portione magnitudine dextram superante, symphyſi pubis versus dextrum latus conversa. Os innominatum sinistrum magis in

posterioribus collocatum est quam dextrum. Ossa ilei admodum exiguum inclinationem habent. Acetabula fere evanuerunt, cum in dextro latere coxalgia videatur, vel abscessus lumbalis adfuisse. Foramina ovalia admodum magna. Os sacrum obliquum, sicut universa pelvis, directionem habet, ita ut infra versus dextrum latus spectet; concavitas ejus a regulari forma non recedit: ceterum, sicut omnia hujus pelvis ossa, tenuis admodum est structurae.

IV. Scoliosis exigua versus dextrum latus a prima lumborum vertebra usque ad tertiam vertebam dorfi. Aper-tura pelvis superior fere triangularis. Os sacrum non exigu-o modo curvatum, praesertim versus inferiora. Inclina-tio pelvis admodum exigua. Hanc pelvim masculam esse opinor.

V. Scoliosis magna ad dextrum latus cum cyphosi. Inferior spinae vertebralis portio usque ad nonam dorfi vertebam concavitatem format dextrorsum spectantem. Haec autem vertebra simul extremum convexitatis in parte dextra punctum est, ita ut octava dorfi vertebra paululum jam versus mediam corporis lineam tendat; et quarta dorfi vertebra in hac ipsa linea conspiciatur. Ab hac vertebra spina recta linea ascendit. Costarum dextri lateris extremitates posteriores pone spinam retortae. Processus xyphoi-deus sterni ante secundam lumborum vertebam collocatus non amplius quam 12 linearum spatio ab illa distat. Sym-physis pubis promontorio non e diametro opposita, sed ad

dextrum latus paululum conversa. Arcus pubis admodum excavatus; os sacrum valde curvatum, foramina ovalia magna, inclinatio pelvis normalis.

VI. Acetabulum lateris dextri abscessu plane consumtum, ita ut femoris caput multo altius in externa ossis ilei superficie conspiciatur. Symphysis pubis versus sinistrum latus conversa. Os sacrum valde curvatum.

VII. Tertia, secunda et prima lumborum vertebra et duae infimae dorfi invicem omnino concretae sunt atque cyphosin puram constituunt, ita ut sub angulo fere recto conveniant cyphoseos portio superior atque inferior. Symphysis pubis promontorio plane opponitur et pelvis obliquitatem nullam ostendit. Os sacrum magnum, leniter curvatum, utrinque foraminibus quatuor sacralibus instructum. Foramina ovalia magna sunt. Inclinatio pelvis non exigua. Femora valde divergentia.

VIII. Scoliosis magna dextri lateris cum cyphosi, a suprema lumborum vertebra incipiens et in secunda dorfi vertebra evanescens. Costa nona sinistri lateris cristam ossis ilei sinistri attingit, costa octava et septima admodum arcte sibi invicem ac nonae incumbunt. Os sacrum non admodum curvatum. Ossa ilei inclinationem habent exiguam et ad rectam magis lineam accedunt. Pelvis obliquitatem nullam ostendit. Arcus pubis angustior et acutus.

IX. Scoliosis magna dextri lateris cum cyphosi, a secunda lumborum vertebra incipiens, ita ut inferiores lum-

borum vertebrae concavitatem dextrorsum spectantem exhibeant. Extremum convexitatis dextrorsum spectantis punctum octavam dorſi vertebraſ obtinet, ſecunda dorſi vertebra finem ſupremum ſcolioſeos conſtituit. Coſtae dextrae extremitates ſuas poſteriores pone ſpinam retortas habent, ceterum intervalla inter ſe (ſpatia intercoſtalia) ampla atque aequalia relinquunt, coſtae ſiniſtrae vero arcte ſibi invicem incumbunt. Os ſacrum mediocriter curvatum eſt. Pelvis dextra pars amplior ſiniſtra. Arcus pubis rite formatus.

X. Spina cum oſſe ſacro, reliquis pelvis oſſibus deficientibus. Os ſacrum ſatis magnum, utrinque aequaliter formatum; ſed abſque omni concavitate verſus anteriora, ita ut anterior ejus ſuperficies plana ſit. Promontorium nullo modo verſus anteriora inclinatum, ſed ita formatum ut loco promontorii convexitas quaedam ad ſuperiora adſit. Inferior oſſis ſacri extremitas cum coccyge regulari modo verſus anteriora dirigitur. Inde ab extremitate oſſis ſacri ſuperiore, quae ad poſteriora et ſuperiora ſpectat, infimae tres lumborum vertebrae horizontaliter ad poſteriora tendunt, et haec ſpinae pars ita decurrit, ut anteriores vertebraſ ſuperficies ad ſuperiora ſpectent, lenem ad ſuperiora convexitatem formantes. Vertebra undecima et duodecima dorſi, prima et ſecunda lumborum in anteriore parte fere evaneſcentes, in poſteriore maſſam irregularem formant, in qua nil niſi proceſſus ſpinoſi diſtingui poſſunt. Inde a proceſſu ſpinoſo vertebrae dorſalis infimae ſpina vertebralis

recta linea ascendit, perexiguam solummodo, per totam fere spinam decurrentem et leniter in vertebrae colli evanescentem convexitatem versus dextrum latus formans Infimae duae dorfi vertebrae et suprema lumborum, quas concretas in unam massam esse paulo ante dixi, processus laterales et foramina intervertebralia distincte ostendunt, minori tamen, quam par est, magnitudine. Haec spina ergo exemplum representat cyphoseos lumbalis vehementissimae (nam rectum fere angulum tertia lumborum et decima dorfi vertebra inter se formant) et purissimae *).

CAPUT SECUNDUM.

DE DEFORMATIONUM SPINAE DIGNITATE SEMIOTICA IN ARTE OBSTETRICIA.

§. 1. Vetus jam existit opinio, cum spinae curvaturis semper etiam pelvis aliquam deformationem esse conjunctam. Hoc vere plerisque in casibus sic se habet, quamvis inde non semper oriatur partus difficultas; sed occurrunt quoque exempla spinarum deformatarum, cum nulla pelvium deformatione conjuncta, id quod infra clarius videbimus. Recentissimis temporibus vetus haec opinio conjunctionis inter spinae et pelvis deformationes, ita restricta est, ut tunc

---

*) Iconem hujus spinae videre licet in egregio IÖRGII libro: *Über die Verkrümmungen des menschlichen Körpers und eine rationelle und sichere Heilart derselben*, Lpz. 1810. 4. (Tab. I. Fig. 3.)

solummodo concedatur, ubi simul generalis aliquis ossium morbus adsit. *) Qua in re nimis factum esse et vere aliquam, sine universali ossium morbo, dari conjunctionem inter utramque deformationem, jam IÖRGII de hac re disquisitiones, sat numerosa experientia fulcitae, docent, **) Primo igitur in hanc rem accuratius inquiremus.

§. 2. Omnis ista ossea compages, quam spinam vertebralem dicimus, et cui jure meritoque os sacrum quoque cum coccyge adnumeramus, ita conformata est, ut et singulae ejus partes intima inter se sint affinitate connexae, et omnis corporis formatio atque structura ex illa tanquam ex archetypo pendeat. Habet autem spina vertebralis tres in unoquoque corpore curvaturas naturales seu potius flexiones, quae leniter tantum a recta linea declinant. Suprema earum antrorsum convexa in vertebrae colli conspicitur; in vertebrae dorsi secunda, quae antrorsum concava est, et in vertebrae tandem lumborum tertia, quae rursus antrorsum convexa est. Inferius adhuc os sacrum cum coccyge quartam efficit curvaturam, versus anteriora concavam, omnium uti brevissimam, ita quoque maxime curvam. In hisce

---

*) J. F. MECKEL (*Handbuch der menschlichen Anat.* 2. Thl. §. 750) haec habet: Krümmungen der Wirbelsäule, selbst die beträchtlichsten, haben, wie mich eine sehr beträchtliche Anzahl von Fällen lehrt, keinen Einfluss auf die Gestalt des Beckens, wenn sie nicht in einer allgemeinen Krankheit, besonders der Rhachitis begründet sind.

**) Vige libr. supra cit. *Über die Verkrümmungen etc.*

flexuris naturalibus plerumque eas videmus oriri curvaturas abnormes, quae singulae singulis maxime respondent. Hinc saepius cyphosin videmus in vertebrais dorfi, lordosin in vertebrais lumborum, oriri quam vice versa.

§. 3. Si una alterave harum flexionum spinae naturalium deformatur et vitiose curvatur, tunc huic vicina quoque flexura a recta via aberrat, quo facto sequens quoque perturbatur, quamvis gradus deformationis minor in hac cernatur, quam in illa. Oritur hoc, maxima ex parte saltem, ex nisu deformati hominis, erectum, quantum id fieri potest, statum conservandi, ita e. g. vertebrais dorfi cyphosi laborantibus, facies magis ad terram spectabit et operam homo adhibebit omnem, ut caput erectum gerat, faciemque attollat; ex hoc nisu autem vertebrae colli convexitatem suam antrorsum spectantem vehementer augebunt, sicuti jam antrorsum spectans concavitas vertebrarum dorsalium nimis adaucta est. Eadem ratione antrorsum spectans convexitas lumbaris et concavitas ossis sacri augebuntur. Ex hoc exemplo jam elucet prima harum deformationum lex et ratio: *si primaria deformitas in eo consistit, ut una e naturalibus spinae flexuris adaucta sit* (uti fit, si cyphosis oritur in vertebrais dorfi), *reliquae flexurae naturales omnes vel fere omnes simul augebuntur*; unde intelligitur, cum cyphosi in media vel superiori parte vertebrarum dorsalium conjunctam esse debere nimiam ossis sacri curvaturam, h. e. illud vitium, quod ab obstetricantibus „*pelvis nimis curva*” dicitur.

§. 4. Sed aliud nunc idque priori contrarium consideremus exemplum: Sint vertebrae dorsales lordosi affectae (quod in ea deformatione plerumque observatur, quam „*pectus elevatum*” dicimus), hic regularis earum flexio neutiquam adaucta est, sed in contrariam plane partem mutata; nam neutiquam concavitas illarum antrorsum spectat, sed convexitas, ex quo vitio aliud necessario oritur, ut caput et praesertim facies supina jaceat et ad astra spectet. In hoc casu homo omnem operam adhibebit, ut oculos faciemque deorsum dirigat, ut quodammodo saltem obtutus horizontalem directionem adipiscatur; ex hoc nisu autem concavitas antrorsum spectans oriatur in vertebriis colli, curvaturae naturali plane contraria. Vertebrae lumborum quoque ex dorsalium lordosi malam conformationem patientur. Cum enim omne superioris corporis pondus versus anteriora, inferioris vero versus posteriora dirigatur, opus est, ut homo, si pedibus firmiter insistere cupit, id efficere conetur, ut, pelvi, in quam natura corporis fulcrum atque sustentaculum reposuit antrorsum nonnihil directa aequilibrium cum thorace sustineatur. Habebis ergo concavitatem antrorsum spectantem in vertebriis lumbis, adeoque curvaturam naturali contrariam, in osse sacro autem curvaturam naturalem imminutam, vel fortasse, uti in pelvium descriptarum exemplo primo, convexitatem antrorsum spectantem, loco concavitatis. Secunda ergo deformationum lex ea erit: *si primaria deformatio ea est, ut in*

aliqua parte spinæ curvatura oriatur, naturali flexuræ plane contraria: tunc etiam reliquæ partes spinæ flexuras suas naturales in contrarias plus minusve mutabunt, concavitates scilicet in planities vel convexitates, has vero in illas. Cum lordosi igitur vertebrarum dorsalium vel cum cyphosi lumbarium conjuncta erit curvatura ossis sacri imminuta vel plane deleta, vel in convexitatem mutata,*) illa ergo pelvis deformatio, quam „pelvim minus justo curvam, sive pelvim rectam” dicunt.

§. 5. Haec omnia certe eo facilius fient, quo magis juvenile corpus adhuc est, et quo facilius adhuc flecti queant ossa atque conformari. Morbi ossium ergo, qui haec in juventute justo molliora reddunt, atque adhuc in provectiore aetate flexibilia conservant, has deformationes spinæ atque pelvis magnopere adjuvabunt, neutiquam autem ad hanc rem semper et necessario morbo aliquo generaliori ossium opus est. Sin rhachitis vel similis ossium morbus accedit, deformitates majores orturas, nec tam regulariter, quam quas paulo ante descripsi, esse secuturas puto.

§. 6. Raro autem tam pura cyphosis vel lordosis invenitur, sed plerumque haec vitia cum contorsione spinæ laterali, cum scoliosi, conjuncta sunt. Quamquam autem tunc hae quoque, quas hucusque exposui, leges necessario minus purae atque distinctae, sed vario modo perturbatae

---

*) Cfr. exemplor. descriptor. N. VII. X. I.

occurrant, tamen quo minus aequae constans hic quoque subsit lex, eadem ratione, qua hic factum est, eruenda, non dubito. Hoc saltem videmus cum scoliosi e. g. ad dextrum latus, conjunctam esse solere in vicino spinæ loco aliam scoliosin ad sinistrum, ita, ut alternatim convexitates et concavitates ad idem latus spectent, quod similiter a deformati hominis conatu pendet, rectam spinæ et totius corporis directionem servandi. Ceterum a scoliosi imprimis transversas, a cyphosi et lordosi rectas pelvis diametros immutari, per se jam facillime patet.

§. 7. Ex his, quae hucusque dicta sunt, sequentia tanquam *corollaria* derivari posse videntur:

Si cyphosis vel lordosis penitus pura est, (i. e. absque scoliosi), tunc pelvis conformatio aequalis ab utroque latere erit, et obliquitas ejus raro invenietur.

Si scoliosis simul adest, tunc fere semper pelvis in alterutrum latus inclinata vel in alterutro latere major et amplior erit, in universum ergo pro pelvi angusta habenda.

Si cyphosis in superiori spinæ parte adest, os sacrum cum coccyge magis excavatum erit, promontorio et apice coccygis antrorsum prominentibus, pelvis igitur curva, in introitu et exitu angusta, in media apertura ampla; pelvis igitur periculosissimae conformationis.

Si cyphosis in inferiori spinæ parte locum habet, pelvis erit non satis curvata, in introitu et exitu ampla, in media apertura minus spatiosa, et hoc quidem eo magis,

si simul exterius concavum vel planum os sacrum invenitur. Pelvis igitur ampla erit, periculi in partu neutiquam expers.

Lordosis in inferiore spina idem fere valet ac cyphosis in superiori ejus parte, lordosis autem in superiori spina id quod cyphosis in inferiore.

§. 8. Satis nunc me demonstrasse puto, pelvis atque spinae conformationem arctissime inter se cohaerere, vitiaque a spina in pelvim etiam absque rhachitide transire. Sed foeminam, cujus spina deformata est, etiam necessario partum laboriosum exspectare debere, neutiquam contenderem, quod etiam recte VOIGTEL *) negavit. Cyphosis e. g. vertebrarum lumbarium os sacrum planum plerumque reddit, ac neque promontorium nimis in aperturam pelvis superiorem neque coccygis apicem in aperturam inferiorem prominere finit, pelvim igitur constituet amplam, partumque facilem, saepe nimis praecipitem efficiet. Cyphosis et lordosis pura pelvim utrinque aequalem nullibi obliquam efficiunt: ejusmodi igitur pelvim, si ossis sacri deformatio non magna fuerit, pro bene conformata habebis. Et ejusmodi exempla varia adhuc enumerari possent, nisi jam nimis diu et prolixè de his egissem.

§. 9. His praemissis ad id accedo, ut practicam eorum utilitatem, et veram *deformationum spinae in arte obste-*

---

*) *Handbuch der pathol. Anat.* 1 Bd. S. 336.

tricia dignitatem semioticam ostendam. Ordinem vero in hac re eum sequuturus sum, ut primum *graviditatem*, dein *partum*, denique *puerperium* considerem, et in qualibet harum periodorum momenta praecipua indicem, quae anamnesin non minus, quam diagnosin et prognosin medici obstetricantis, ejusque opem ferendam dirigere valeant.

In graviditate.

§. 10. Retroversio uteri frequentius exspectari potest in ejusmodi gravida, quae cyphosi in vertebis superioribus laborat, quia cum hac deformitate plerumque concavitas ossis sacri magis justo excavata conjuncta esse solet. In hoc casu autem repositio uteri difficilior erit, quoniam non solum promontorium, sed etiam vertebrae lumbares uterum impediunt, quo minus e pelvis cavitate rite assurgere queat. Eadem ratione tunc se res habebit, cum lordosis vertebrae lumbares occupavit. Minus autem timendam esse uteri retroversionem, si cyphosis in inferioribus spinae partibus haeret, inde patet, quod tunc magis plana ossis sacri formatio exspectanda est; sin tamen acciderit, faciliorem habebis uteri repositionem. Etiam scoliosis, si qua adest, aliquid valet ad hunc uteri situm perversum. Et in ipsa repositionis encheiresi, si accurate spinae deformitatem consideraveris, non spernendum inde consilium habebis in apte collocanda aegrotā, introducendis digitis et dirigenda earum actione. De his autem regulae in universum dari non pos-

sunt, sed in singulis casibus haec medici obstetricantis dijudicationi sunt relinquenda.

§. 11. Prognosis partus, jam durante graviditate constituenda, magni saepe est momenti, ex causis unicuique obstetricanti notissimis. Ad ejusmodi prognosin constituendam egregie confert consideratio deformitatum spinae et hoc quidem multifaria ratione. Primo notissimum illud in lectorum memoriam revoco: gibbosos fere omnes morbis pectoris, praesertim asthmatis vel etiam phthisi pulmonali esse obnoxios. Non minus notum vero est, hos morbos, et prae ceteris phthisin, durante graviditate filere, ita ut tussis molestissima tunc mitescat vel plane evanescat, spem vero aegrotarum, durante vel absoluto puerperio majori cum vehementia redeuntibus morbis, tristissimo modo falli. Medicus autem, etiamsi gravidam ejusmodi deformatam, antea nunquam ei visam, nunc omni forsan phthiseos symptomate liberam deprehenderit, tamen protinus latentis pectoris morbi suspicionem capiet atque, cum in prognosi formanda, tum in medendi ratione ordinanda, illam suspicionem fidum habebit ducem. Suadeat pro futuro partu, cui forsan ipse interesse non poterit, quae asthmaticis et phthisicis suadenda sunt, laboris in partu nimii et defatigationis fugam, expellat ex animo feminae nimias in proprias vires fiduciam, etiamsi hae sufficere videantur, et nimis longam obstetricantis medici expectationem, ostendat e longinquo ea, quae post puerperium vel reverti, si adfuerint, vel, si non-

dum locum habuerint, apparere possint. Nam asthmaticis quoque nimius in partu labor phthisin facile conciliat.

§. 12. Sed certissima partus prognosis ex pelvis conformatione dependet, hanc autem accuratius explorare in gravida rarissime licebit, quamvis aliqua saltem de futuro partu prognosis in votis sit medico non minus quam gravidæ. Et hic egregie succurrunt conclusiones illae, quas fieri posse a spinae ad pelvis figuram paulo ante demonstravi. Certitudinem nullam praebeant, libenter largior, attamen aliquid lucis medico afferunt et eam haud dubie certitudinem habent, ad quam ibi, ubi nulla accuratior pelvis exploratio conceditur, adspirare possumus. Praeterea autem curvaturae spinales saepe morbos ossium praegressos, praesertim rhachitidem, prioribus annis perpeßam indicant. Qui quidem ossium morbi suspicionem pelvis deformatae semper prae se ferunt, ideoque in partus prognosi finienda summi sunt momenti. — Imo alias quoque morbosas dispositiones, alia via forsan neutiquam eruendas, nobis in gravida nostra cognitae reddunt, ut scrofulosam indolem, dispositionem ossium ad exostoses procreandas etc. Cum vero deformitates istae toties medico constitutiones deformatarum feminarum aperiant, earumque ope toties invite-mur ad suspicionem, quam suggerebant, asthmaticae, phthisicae, rhachiticae aliisque constitutionis, ulterius prosequendam, et certioribus signis eruendam; aliqua etiam prognosis nobis concedetur de natura infantis nascendi ejusque

et in utero et per mammas nutritione, qua de re autem infra plura dicturus sum, cum sermonem de puerperio injecero.

In partu.

§. 13. Si ante perscrutationem obstetriciam (internam quam vocant) conclusio tantum probabilis et incerta admodum conjectura fieri potest a spinae ad pelvis figuram, haec ipsa incerta opinio, suspicionem hanc vel illam movens, necessariam pelvis perscrutationem nunc quasi dirigit, accuratorem reddit et complet. Hoc mecum unusquisque confitebitur, qui saepius parturientium pelves perscrutatus est, et cui summae hujus negotii difficultates et multitudo et varietas rerum observandarum et brevissimo temporis momento dignoscendarum ex propria innotuerunt experientia. Crescit adhuc rei difficultas in praxi sic dicta privata, ubi interdum vix una conceditur perscrutatio, saepius iterata vero pertinaciter negatur. Hic gratissimum erit medico, si quam saltem pelvis praesentis imaginem ante perscrutationem sibi fingere potest, si directrix quaedam cognitio difficillimum negotium paullo facilius reddit. Haec cognitio autem in deformatis parturientibus non omnino nos derelinquet, si in harum deformationum leges naturales accuratius inquisiverimus.

§. 14. Fortasse adeo in ipsius uteri deformationem spinae deformitas quodammodo agit. Liceat mihi hac de

re opinionem, quam nullo quidem exemplo probare me posse confiteor, aliorum examini submittere. Deformatio spinae, praesertim scoliosis, originem saepe ducit ex abnormi vasorum decursu,*) ita quidem ut quasi dispositio ad eam congenita sit, quamvis deformatio non prima semper juventute appareat. Nonne ea ipsa in malam partium formationem inclinatio etiam in uteri figuram agere poterit? nonne diversum illud in utroque corporis latere incrementum utrum quoque corripit? Et si hoc fieri posse conceditur, quid est, cur non in ejusmodi scolioticis uteri obliquitatem (*Schiefheit des Uterus*) exspectemus? Quanti autem momenti sit, hanc uteri obliquam figuram a situ ejus obliquo (*Schieflage d. U.*) dignoscere, quis est, qui nesciat? Sed haec non nisi hypothesis sit et conjectura, data occasione stabilienda vel refutanda.

§. 15. Sed non solum ad parturientis statum cognoscendum, sed eo ipso jam ad opem rite ferendam confert consideratio spinae deformatae. Primo videat medicus obstetricius, quomodo collocanda sit in partu mulier ejusmodi deformata. Ad hanc rem cum non solum pelvis figura faciat, sed totius trunci et spinae formatio, non exigui momenti erit scire, quomodo deformatio *partis ali-*

---

*) Cfr. observationem memorabilem cum docta epicrisi, quam exhibuit F. A. KOBERWEIN, *de vasorum decursu abnormi ejusque vi in omnem valetudinem varia*, Vitebergae 1810. 4.

cujus spinae in *universam* ejus figuram agat, quod supra jam demonstratum est. Etiam hic regulae universales difficiliter exhibentur, exhibitae difficiliter adhuc ad singulum quendam casum transferuntur. In universum scolioticae parturientes ei lateri incumbant, ad quod scolioseos lumbaris concavitas spectat. In cyphoticis vero duplex occurrit consideratio. Si cyphosis, multas vertebrae complectens, inferiorem magis spinae partem occupat, ita ut uteri fundus valde reclinatus sit, inclinatus*) magis jaceat parturiens, femoribus tamen non attractis, ut infanti quidem via in pelvim facilius pateat, celerior autem ejus per amplam et minus curvatam pelvim descensus non promoveatur. Si cyphosis autem paucas solummodo lumborum vertebrae complectitur, uteri fundo simul non nimis reclinato, supina magis mulier recumbat, ne nimis cito et praecipitanter partus absolvatur. In lordosi lumbari autem vel in cyphosi superioris spinae partis inclinatus parturientis situs aptior videtur. Sed singulae alicujus casus conditiones hic multa mutabunt, situmque parturientis dirigere debent. Praesertim a situ fundi et orificii uterini hic omnia fere dependent.

§. 16. Aliud quoddam momentum, quod in deformata parturiente medico obstetricanti viam agendi monstrat

---

*) *Inclinatus* parturientis situs mihi is est, si quidem haec dorso et natibus incumbit, sed ita, ut extremitates inferiores cum trunco non rectam lineam sed angulum magis minusve obtusum forment. *Supinus* situs autem is est, si cervici, dorso, natibus et posteriori extremitatum inferiorum superficiei in directum incumbit.

in constitutione universali, e deformatione ipsa dignoscenda, positum est, de qua re supra jam, quum de graviditate verba facerem, nonnulla protuli. Vidimus ibi mulieres ad asthma et phthisin imprimis pulmonalem pronas esse his deformationibus affectas. In ejusmodi autem parturientibus pariendi labor, non diu naturae viribus relinquendus est, quippe cum partus illis absolvatur quidem, sed ita, ut maximopere inde debilitatae feminae paucis diebus post partum a phthisi reduce enecentur. Quae quidem saepe servari potuissent, si mature partus artis ope promotus fuisset. Hoc autem praesertim faciendum erit in deformatis ac curvatis, quae ex hoc ipso vitio jam ad pectoris morbos pronae sunt. Unde vero cognosceret medicus statum phthisicum in ejusmodi puerpera, antea neutiquam ipsi nota, praesenti temporis momento ab omni phthiaseos symptomate libera, nisi e semiotica spinae deformatae cognitione?

In puerperio.

§. 17. Summi momenti medico ad puerperam vocato cognitio est partus praeteriti. Maxime interest scire, utrum puerpera praecipitem habuerit partum, an longis forsan laboribus fuerit fatigata. Sed nil aliud medicus saepe eruere potest, nisi incompletam ab adstantibus, perversam ab obstetricantibus foeminis narrationem. Magni hic emolumenti erit deformitatum spinae consideratio, cum ex ea quodammodo ad pelvis figuram concludi queat, partusque decursus

quodammodo inde divinari. Qua ratione hoc fieri possit et debeat, supra demonstravi.

§. 18. Dein in puerperio etiam illud valet, quod jam antea de constitutione deformium feminarum ejusque diagnosi dixi; inclinationem nempe ad morbos pectoris, scrofulosam vel rhachiticam conditionem, et hujus generis alia in ejusmodi puerpera suspicari poteris, licet alia signa taceant.

§. 19. Et sic quoque de foetu ipso, quem mater deformata utero gerit, aliqua constitutionis prognosis atque diagnosi constitui poterit. Non discutienda hic quidem est disputabilis illa atque difficilis quaestio de hereditaria morborum indole, quae tamen, ut meam opinionem profitear, non omnino negari posse videtur. Saltem hoc unusquisque concedet, embryonem melius et validius nutriri a matre sana et robusta, quam ab illa, quae scrofulosa labe laborat; ossa infantis illius morbose adfecta esse debere, cujus mater rhachitica quondam fuit; ea ipsa viscera in infante imperfectiora manere, quae in matre propter deformationem spinae quoad situm et functiones premuntur et perturbantur. Sin deformatio spinae matri congenita fuerit, ea eodem modo ad infantem transgredi potest, quo in pluribus familiis supervacanei digiti. Infans igitur ab ejusmodi deformata femina enixus diligentius indagandus erit et inspiciendus, annon vel spinae vel artuum quaedam deformatio adsit, in educatione autem sedulo cavendum, ne occasio deformationis praebeatur, inspectio saepius reiteranda, ut

quam primum deformatio quaedam apparuerit, contra illam efficax cura adhiberi possit. Diligenter etiam pectoris status considerandus erit, ut certiores reddamur, annon pulmonum quaedam debilitas a matre in prolem transierit, et idem ratione dispositionis rhachiticae vel scrofulosae observandum. Sic accuratior deformationum spinae in feminis prolem edentibus consideratio multum conferre potest ad prophylacticam recens natorum curam dirigendam, multa mala ab his possunt arceri, multa primo initio curari, quae si serius tantum animadvertuntur, curationem aegre admittunt.

§. 20. His omnibus rite perpenſis, facile solui potest quaestio, num femina, ita deformata, pro nutrice eligenda sit? Vulgaris jam opinio sententiam nostram confirmat, spernit enim ejusmodi nutrices, quae conformationis trunci vitio laborant; praesumitur enim morbosa quaedam dispositio in illis latens. Agnoscitur ergo in hac re deformationum spinae dignitas semiotica, quae ut diligentius, quam hucusque factum est, eruatur, in votis esse debet medicorum. Mihi quidem ad hanc rem viam monstrare et primas quasi hujus doctrinae ducere lineas, in animo erat; inchoatum hunc laborem alii, quibus copiosior experientia et major sagacitas concessa est, profligent atque sensim sensimque adsolvant!

CAPUT TERTIUM.

DE PELVI DIMETIENDA.

Non deerunt certe, qui operam illam, quam in dimetiendis pelvium descriptarum diametris abhibui, inutilem et

superfluam censeant. Et si apud hos fortasse antiquum illud me excusaret: „superflua non nocent” pejor tamen fors me exspectare videtur et acrior censura illorum, quibus omnis in re medica mathesis perniciofa videtur et proscribenda. Nonnulla igitur de hac re dissertationi addere, non incongruum videbatur. — Mira quaedam reformidatio matheseos nostris temporibus eos corripuisse videtur, quibus studium animantis naturae incumbit et inter hos praesertim illos, qui medicinam tractandam susceperunt. In qua re nil est, quod miremur. Memoria errorum illorum, quos schola illa, quam iatromathematicam nominamus, et quae seculo decimo septimo praesertim floruit, commisit, omnium animis adhuc infidet. Recordamur non absque justa quadam indignatione summum naturae creantis opus, corpus humanum, consideratum fuisse ab hujus scholae sectatoribus tanquam machina quaedam, primo impulsu mota, recordamur circuitum humorum pro hydraulico, respirationem pro pneumatico artificio fuisse habitam, et pejora adhuc, hic non denuo recensenda. Evanuit tandem error ille, novisque cessit theoriis, novis erroribus. Recentissima autem tempora rursus mathesin in medicinam introducere studuerunt, philosophiae, sic dictae naturalis, aeternae formulas rursus adduxerunt mathematicas et de ellipsi vitae animalis, de positivis ac negativis factoribus, de tribus dimensionibus, de potestatibus aliisque ejusmodi terminis mathematicis locuti sunt permulta — ad minimam tantum

partem intellecta. Medicinam ad certas stabilesque formulas reductam putasses; certitudo, tam diu quaesita, videri potuisset inventa ac sanguinis non minus, quam planetarum periodus calculo subjecta. Sed proh dolor! vana veri species animos fefellerat, non mathesin ejusque certitudinem habebas in medicina, sed formulas solum inanes, mathe-
seos speciem prae se ferentes, toto coelo autem a mathe-
seos genio abhorrentes. Vanus verborum phrasiumque lusus erat, realitatis nil continens. Igitur et hic quoque salutem nullam mathesis attulit, quid mirum, si in omne aevum medici salutem nullam a mathematicorum doctrina sperandam esse censeant?

§. 2. Aeque tamen animo et tranquillo si rem consideraveris, ita se habere, non judicabis. Medio tutissimus ibis! Antiquior iatromathematicorum schola, quae viros summos suis adnumeravit,*) in eo praesertim peccaverat, quod organicum idque vivum corpus physicis legibus cunctis subjectum esse putaret, ex quo jam errores innumeri in ipso calculo faciendo oriebantur; accedebat praeterea, quod imperfectior anatomiae, physiologiae, chemiae physicaeque status neque data saepe porrigeret exacta, neque calculum omnibus numeris absolutum fieri concederet. Ceterum multa summa laude digna ex hac ipsa schola prodiisse, nemo

---

*) Inter quos unum instar omnium nominare liceat ALPHONSUM BORELLI, cui facile multos alios lector historiae medicae probe gnarus ipso iunget.

inficias ibit, sed ipse genius, qui has lucubrationes regebat, non is erat, qui naturae organicae penetralia recluderet. Alia plane idea scholae recentium iatromathematicorum prae-
lucebat: leges matheseos menti humanae tam profunde in-
sculptas naturam quoque universam, macrocosmum non
minus, quam microcosmum regere, illud vinculum esse,
quod tempus cum aeternitate, spatium cum infinitate, divi-
nam cum humana natura conjungat. Praeclara certe et
homine dignissima cogitatio, ab antiquissimis jam philoso-
phorum principibus celebrata, cui et PYTHAGORAE et divini
PLATONIS systematum maxima pars innititur! sed ut applicatio
illius fiat ad res humano intellectui subjectas, ut eruatur
infinita illa ratio universi, ut conspicuum reddatur connu-
bium illud aeternitatis cum saeculo — hic opus, hic labor!
Hunc laborem aggressi sunt illi, et recte quidem tendebat
ad ardua virtus! Sed quod tam cito, systematum splen-
dore occaecati, fructum se adeptos esse putabant, morta-
libus fortasse semper negatum, hoc erat, quod aequus ju-
dex notabit, hoc erat, quod superbo nimis aedificio rui-
nam inevitabilem conciliabat. — Ab infimis ergo ad summa
ascendere antiquorum, a summis ad inferiora descendere
recentiorum schola iatromathematica studebat. Uterque
conatus quamquam finem speratum non attigit, tamen
erraret, qui hanc viam omnino derelinquendam esse putaret.
Mathesi doctrinae scilicet de quantitativis, subjectum
omne illud est, quod temporis et spatii finibus continetur,

quod extra illos positum est, ignoramus, mathematica saltem nulla de his conceditur certitudo mortalibus. Sed quae sunt sensuum nostrorum ditioni subjecta, horum quantitates distinguamus et constituamus summa cum diligentia, et ἀκριβείᾳ, qua possumus maxima. Subministret anatomia et physiologia data ejusmodi, quibus certior calculus superstrui queat; nullam negligamus occasionem, accuratissimam phaenomenorum et formationum organismi notionem adipiscendi, et videamus tunc, quatenus possit mathematica adhiberi consideratio, et ubinam haec legibus vitae coercita fines suos inveniat.

§. 3 Sed coercendam quoque video hanc esse digressionem, quippe quae longior, quam animus erat, facta est. Redeo, unde digressus eram, ad dimetiendam pelvim. Si illud jam pro verissimo habemus et indubitato: quaerendam esse accuratissimam quamque corporis humani notionem, quid est, quod dimensiones illius accuratas spernamus? Quidnam, quaeso, anatomicorum laudabile incendit studium, singulum quendam vel minimum vasorum aut nervorum furculum quaerendi et describendi, nisi eadem illa accuratissimae corporis cognitionis necessitas intellecta? Proportiones autem corporis mathematicas num minoris credamus esse momenti quam ejusdam structuram? num architectonicam cognitionem postponamus morphographicae? num a pictoribus discere placet, quod doceri eos a nobis con-

venit! Facile autem patet, singulas corporis partes metiendas esse, si proportiones eruere velimus *), hoc autem in ossea compage prae ceteris esse faciendum, quod ab ossium proportionibus illae totius corporis dependeant. Inter omnia corporis ossa fuerunt prae ceteris caput atque pelvis ea, quae frequentissime mathematicis demonstrationibus subjiciuntur, illud ex theoretica, haec ex practica potius causa. In memoriam voco, ratione capitis, lineas cephalometricas SPIGELII, lineam occipitalem DAUBENTONII, angulum facialem CAMPERI, angulum WALTHERI et MULDERI, lineas DOORNIKII, lineas nuchales HERDERI et alia; ratione pelvis autem LEVRETHII, DEVENTERII, ROEDERERI, STEINII, SOMMERI aliorumque plurimorum labores et inquisitiones in axin, inclinationem et diametros pelvis. His summorum virorum laboribus ansam praebuisse videtur iuxta quaedam expectatio, illis praecipue tam nobilibus atque praestantibus partibus subesse quasdam vel magis constantes vel magis graves et utiles proportiones, alia prorsus via, quam mathematica, non eruendas. Ejusmodi autem proportionem vere adesse, uti nemo est, qui dubitat, etiam easdem erui posse ac debere, quilibet confitebitur. Sed quod multis adhuc observationibus ad mathematicum

---

*) Conferantur hic, quae Cel. NASSE, vir omni mihi pietate colendus, de hac re monet: „*Bitte an Anatomen*“ in MECKEL'S *deutschem Archiv für die Physiologie* 2. Bd. 4. Hest. S. 626.

medium constituendum coacervandis, multisque lucubrationibus opus sit, an hoc nos a labore continuando deterreat?

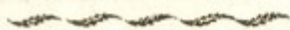
§. 4. Theoretico studio adjuvando dimensiones pelvis inservire, concedetur mihi fortasse, sed objicietur: „STEINUM, aliosque quosdam nimis mathematice rem obstetriciam tractasse.“ — Hos viros nimis mathematice aut potius mechanice rem obstetriciam tractasse, cum b. WIGANDIO*) libenter confiteor, neque erroneas eorum sententias per multas defendere conabor, sed hoc constanter nego: *doctrinam de pelvis figura* nimis mathematice tractatam fuisse, quippe quod propterea, quod de figura agitur, fieri nunquam poterit. Dein neminem obstetricantium fugit, quantum incrementi doctrina de motu infantis per pelvim (quae summae necessitatis in praxi est) inde a DEVENTERII temporibus ceperit, et quam multa adhuc solvenda supersint dubia, quae certe non inani ratiocinio, vel subtili speculatione, sed observatione naturae accurata tolli possunt. Ad has autem disquisitiones instituendas denuo invitandi harum rerum peritos, hanc opportunitatem dimittere nolui, adjecta simul exigua symbola, ne mathesis diutius nimium a rebus

---

*) „Bruchstücke aus dem grössern Werke, die Geburt des Menschen betitelt, von Dr. WIGAND.“ §. 9. in HUFELAND's Journal der practischen Heilkunde, März 1817.

medicis exulat. Sed mathesis quae in medicinae usum ducatur, sobria sit et modesta, fidaque naturae comes, absit ab ea regnandi dira cupido, ancillantis doctrinae vicibus esto contenta, ut cara fiat et necessaria medicis artique medicae amica.

PELVIVM DESCRIPTARUM DIMENSIONES.

NUMERI INDICANT PARTES DUODECIMAS
POLLICIS PARISIENSIS.

N.	Diam- ter ma- gna pelvis.	Diam. recta apert. sup.	Diam. recta apert. med.	Diam. recta apert. inf.	Diam. trans- versa apert. sup.	Diam. trans- versa apert. med.	Diam. trans- versa apert. inf.	Diam. obli- qua dextra ap.sup.	Diam. obli- qua sinistra ap.sup.	Angu- lus arcus pubis.
I.	107.	30.	37.	51.*	57.	53.	44.	54.	56.	130°.
II.	95.	44.	59.	44.	54.	43.	30.	52.	50.	
III.	92.	48.	52.	30.	59.	53.	48.	45.	63.	110°.
IV.	98.	39.	48.	33.	45.	41.	30.	48.	48.	70°.
V.	108.	40.	46.	37.*	65.	61.	47.	60.	65.	120°.
VI.	108.	46.	64.	39.	58.	57.	48.	60.	57.	105°.
VII.	104.	59.	58.	44.	60.	56.	43.	58.	55.	110°.
VIII.	92.	50.	50.	43.	53.	54.	45.	53.	53.	
IX.	101.	53.	55.	42.	53.	53.	47.	54.	55.	

*) Os occygis in exemplo descripto deest, diameter recta aperturæ inferioris igitur paullo minor censenda est, quam numerus hic, ad-
jectus indicat, quippe qui spatium inter apicem ossis sacri et mar-
ginem inferiorem symphyseos pubis indicat.

D. IO. CHRIST. ROSENMUELLER

ANATOMIAE P. P. O.

UNIVERSITATIS LITERARUM LIPSIENSIS

H. T.

P R O C A N C E L L A R I U S

PANEGYRIN MEDICAM

D. XVIII. MART. A. D. MDCCCXVIII

IN

AUDITORIO IURIDICO CELEBRANDAM

I N D I C I T.

DE DIUDICANDA CONSCIENTIA AC VOLUNTATIS LIBERTATE IN IIS,
QUI MORBIS ACUTIS SUNT AFFECTI.

D. JO. GRIFFIN

UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

Res est notissima, per experientiam quotidianam confirmata, quaestiones medicis forensibus a jurisconsultis eo consilio propositas, ut causae quaedam juridicae perlustrantur et clariores reddantur, interdum tam incongruas esse, ut res ipsa, in quam inquirendum sit, intacta relinquatur, indeque latum iudicium medicum, omnibusque rebus bene perpensis, maximaque doctrina elaboratum, tamen nequaquam fini proposito respondeat, nec iudici evidentiam necessariam praebet. Causa ex parte in eo potest quaeri, quod ratio vera et propria inter doctrinam juridicam, medicinam forensi atque psychologiam nondum est reperta et constituta, quum unaquaeque illarum doctrinarum ab altera plane sit separata. Itaque difficillimum est, rationem proponere, ex qua singulae quaevis causae possint iudicari. Iurisconsultus intelligentiam rei suam ex principiis suae doctrinae profectam, a medico perverti non vult; medicus vero adstrictus ad verba quaestionis propositae, ita rem explicat, ut obscura non illustrentur, sed obscuriora etiam non raro reddantur propterea, quod medicus causam propositam diiudicat ex principiis, quae differunt ab iis, quibus utitur jurisconsultus.

Prae caeteris vero difficulter respondetur huic quaestioni, num aliquis certa conditione posita, cum libertate atque conscientia sui ipsius, per vim genuinam voluntatis, ex legibus rationis egerit, nec ne? Difficilis vero est responsio propterea, quod partim facultates psychicae tam diversae hominibus a natura sunt tributae atque educatione excultae, partim quod per animi commotiones aut morbos illae facultates ita possunt supprimi, ut vera propriaque indoles earum sit obscurata. Et revera sunt conditiones vitae, in quibus homines sub specie conscientiae in quamque propositam quaestionem aptissime respondent, etsi conscientia vera non adsit, iique paullo post nullam eorum, quae responderunt, rationem reddere possint. Num vero ideo jure possumus contendere, unumquemque conscientiae esse expertem, qui non optima fruatur valetudine, aut non omnino vacet animi aliqua perturbatione? Tunc quidem plurimae constitutiones testamentariae nihil valerent, nec medicus forensis in quaestionem illam de qua loquimur, certe atque definite posset respondere, nisi indagatione hominis, de quo agitur, saepius repetita, quae vero non semper potest institui, praesertim quum quaestio sit de mortuo.

Sed nonne philosophis arbitrium de hujusmodi quaestionibus esset conferendum? — Quamquam studium philosophiae tum doctis in universum, tum medicis sigillatim, tam necessarium est, ut eo nequaquam possint supersedere:

tamen philosopho his in causis arbitri locus concedendus non est, quum in museo suo systemata construat, et eo magis cogitationibus suis obscuris implicetur, quo majori arte atque opera systemati suo studuerat. Facile enim opinatur, vana superbia ductus, se invenisse leges, ex quibus mentem atque animum hac aut illa in causa efficaciam suam exferere oporteat. Quae philosophorum disquisitiones tamen laude maxima sunt dignae, neque a medico forensi negligendae, quippe quem deceat eas nosse, non tamen coeco obsequio tamquam leges certas promulgare. Nam sunt philosophi, qui opinionibus suis, mero arbitrio fictis, experientiam postponunt, quam tunc solummodo agnoscunt, ubi opinionibus ipsorum non repugnat. Iudicis vero, qua talis, nihil interest, audire ea, quae medicus nesciat, aut non certo sciat, neque certe iudex cupit nosse, quae de hisce rebus a philosophis disputata sint, quam iudicium certum atque definitum de causa proposita, quod inde proficiscatur.

Quare tanquam certum ratumque in solvendis quaestionibus juridicis huiusmodi, poni licet observationes ingenio acuto institutas atque fultas experientia.

Igitur si medico forensi in universum atque cum affirmatione, res propius spectantes ad aegrotum non esse notas, proponeretur haec quaestio:

„Ob ein bejahrter Mann, welcher an dem im
 „Jahr 1813 herrschenden Lazareth- und Ner-
 „venfieber gestorben ist, im Stande gewesen
 „seyn könne, am Vorabend seines Todesta-
 „ges mit Bewußtseyn und freiem Willen
 „einen Kauf über seine Grundstücke abzu-
 „schließen?“

ad hanc solvendam quaestionem principia e philosophia de-
 ducta nequaquam sufficerent, quum cardo rei in eo verta-
 tur, ut natura atque character epidemiae tunc grassantis,
 atque effectus, quem exercuerit in sensorium, ex observatio-
 nibus medicorum peritissimorum cognoscatur.

Quum vero cuique medico practico innotuerit, charac-
 terem epidemiae a. 1813 grassantis fuisse asthenicum, ut
 tunc temporis in diversissimis morbis observari poterat; ty-
 phum etiam verum, ex diversitate caussarum, hominum at-
 que curae medicae multifariam in promptu fuisse; soporem
 neutiquam symptoma hujus morbi constans fuisse; eos etiam
 aegrotos, qui per plures quidem dies sopore fuissent obruti,
 saepe plures ante mortem horas cum conscientia eximie
 clara expergefactos esse; denique multos aegros conscientia
 sua non esse privatos, nisi in ipso fere mortis articulo:
 nostra quidem sententia ad quaestionem supra propositam
 omni jure ita potest responderi:

„Der Fall könne gar wohl Statt gefunden ha-
 „ben, dafs ein an dem im Jahr 1813 herr-

„schenden Lazareth- und Nervenfieber er-
 „krankter bejahrter Mann, am Vorabend
 „seines Todestages mit Bewusstseyn und
 „freiem Willen einen Kauf über seine Grund-
 „stücke habe abschließen können.“

Sed contra hoc judicium forsitan erunt, qui advenfentur: conscientiam claram in typho, in quo cerebrum et nervi statu inflammatorio sint correpti, nullo modo posse statui. Quibus respondemus: talem opinionem seculo medio prae-terito potuisse valere, quum in quaque typhi specie venae-sec-tiones instituerentur, et status soporosus inde productus usque ad mortem perduraret; porro morbum, de quo hic sermo est, characterem vere inflammatorium rarissime prae-se tulisse, quum ejus character asthenicus esset, natus ino-pia omnis generis, anxietate atque terrore, nec non aëre per cadavera vulnerata et putrefacta hominum et bestiarum inquinato corruptoque. Sed etiam cum inflammatorio cere-bri statu conscientiam claram conjunctam esse posse, in vul-nerato milite observavimus, qui, etsi globulus sclopeti us-que in tegmentum ventriculi lateralis sinistri cerebri penetra-verat, conscientiam perfectissimam per undecim dies inte-gros retinuit.

Majoris fortasse momenti esset, si quis objiceret, con-scientiam ex sermonibus bene connexis atque ex responsis aptis non semper certo judicari posse. Quodsi concedimus,

errores interdum inde proficisci, tamen non necessario concludi potest, medicum semper in errorem incidere.

Quod denique homo ille, de quo quaeritur, jam ad senectutem proventus erat: hoc nihil facere potest contra sententiam supra propositam, quum juniores plerumque vehementius prosternantur a typho, quam seniores.

Sed nonne in quaestionem supra propositam aptius responderi possit hoc modo?

*„Der in Frage befangene Kranke habe 'die
 „Voraussetzung der zur Disposition über
 „seine Grundstücke erforderlichen Beson-
 „nenheit und Willensfreiheit, vermöge der
 „Krankheit und seiner hohen Jahre, wider
 „sich, so lange das Gegentheil nicht erwie-
 „sen sey, durch nähere Beschreibung der
 „Krankheit und des Kranken selbst, wozu
 „N. N. die Materialien bis hierher nicht
 „erhalten können.“*

Quamvis hoc responsum non exiguam apti judicii speciem prae se fert, tamen in quaestionem illam quadrare omnino non videtur, quum quaestio non de iis agat, quae verosimilia sint, sed de iis, quae potuissent fieri. Quum vero omnia ea non sint nota, quae ad causam illam singulam rite disceptandam necessaria sunt, medicus pro lubitu agit, quum negat, conscientiam et voluntatis liberta-

tem non adfuisse, contrarium vero etiam sine caussa sufficiente non potest statui. Nisi vero ea, quae propius spectant ad aegrotum et ad ejus morbum, in occulto lateant — et forsitan semper latebunt — cum quaestio tum responsio longe aliter esset instituta, ac fieri potuit hac rerum conditione. Caeterum haec salvo rectius sentientium judicio, veluti cursim et obiter dicta sunt.

Aggredior nunc potius id muneris, cujus gratia haec praefari libuit. Scilicet publicis laudibus ornandus atque praedicandus est Candidatus summorum in arte salutari honorum perquam eximius

VIR

PRAENOBILISSIMUS ATQUE DOCTISSIMUS

IOANNES LUDOVICUS CHOULANT

MEDICINAE BACCALAUREUS DIGNISSIMUS,

qui hanc de vita et studiis narrationem suis conscriptam verbis nobis exhibuit:

Natus sum Dresdae die duodecima Novembris anni MDCCXCI, patre FRANCISCO IOSEPHO, rei coquinariae praefecto ap. Ser. Princ. ANTONIUM, matre IOANNA e gente TREHER. Patre optimo adhuc superstite laetor, matrem jam puer triennis perdidi. Prima doctrinarum elementa inter privatos parietes edoctus anno MDCCCIII scholam latinam Dresdensem, catholicam fidem confitentibus destinatam adii, ibique per quadriennium sub auspiciis R. D. PETRI et Exc. SUITTERI (quorum priorem nimis matura

morte literis ereptum sincera mente doleo, alteri vero adhuc in eodem munere vigenti summas persolvere gratias me posse laetor) linguae latinae et graecae, nec non reliquorum studiorum, quae humaniora dicunt, ediscendorum optima mihi fuit copia, qua, quoad juvenilis sineret levitas, pro viribus usus sum. Simul cum inclinationem quandam ad pictoriam artem in me sentirem ac vitae meae rationem omnem huic arti devovere cuperem, *Academiae Dresdensis pictoriae institutionibus* fruitus sum per tres annos et quod excurrit. Sed cum accuratius examen mecum ipse instituerem, quatenam vitae conditio mihi prae ceteris conveniret, ad rem pharmaceuticam me converti et die decimo quarto Septembris anni *MDCCCVII* officinam pharmaceuticam *Dresdensensem aulicam* intravi, rei pharmaceuticae discipulus. Ti-
rocinio quadriennio sub auspiciis *ORTMANNI*, tunc temporis pharmacopoei aulici, peracto, die vigesimo Septembris anni *MDCCCXI* more apud pharmaceuticos solenni ex officina dimissus ad studium medicum me contuli et die vigesimo octavo Septembr. ejusdem anni inter Collegii medico-chirurgici *Dresdensis* alumnos receptus acrius ibi habitas, nec non theatrum anatomicum frequentavi. Praeceptores mihi fuerunt: in anatomicis theoreticis et practicis b. *TOBIAS*, vir summa mihi semper religione colendus, quem indefessus labor et perniciofa typhi epidemia studiis praematura morte eripuit, et *Exp. ROBERWEIN*, tunc temporis professor, nunc *Reg. Maj. Archichirurgus*; in physiologicis iidem; in pa-

thologicis et therapeuticis Exp. RASCHIG; in chirurgicis Exp. OHLE; in doctrina de medicamentis Exp. FLEMMING; in medicina publica Exp. KOBERWEIN, qui etiam societati anthropologicae sub ejus auspiciis florenti me associaverat. Mense Majo Anni MDCCCXIII Lipsiam me contuli, cujus inter cives Academicos jam die duodecima Septembris MDCCCXII, S. R. TITTMANNO Rectore Magnifico receptus eram. Lectionum, quibus in Alma Lipsiensi Literarum Universitate (cujus et docentium et commilitonum recordatio gratissima mihi semper manebit) institutus sum, haec fuit ratio: Frequentavi lectiones philosophicas Exc. CLODII, Exc. WENDTII et Exp. HEINROTHI; mathematicas (de Algebra et de sectionum conicarum calculo analytico) Exc. MOLLWEIDII; zoologicas, botanicas et mineralogicas Exp. SCHWAEGRICHENII; physicas et chemicas Exp. GILBERTI; anthropologicas Exp. HEINROTHI; anatomicas Ill. ROSENMUELLERI; physiologicas Ill. PLATNERI et Exp. IOERGII; institutiones de medicinae historia literaria Exp. PUCHELTII. Res anatomicas ad naturam delineandas Cel. SCHROETER me edocuit. Audivi praeterea Ill. PLATNERUM selecta e medicina forensi capita explicantem, Exp. HAASIUM de medicamentis et de exanthematibus acutis, Exp. LUDWIGIUM de speciei humanae historia naturali, Exp. CLARUM de constitutione epidemica, Exp. IOERGIIUM de arte obstetricia et de spinae artuumque curvatura praeternaturali, Exp. RITTERICHIIUM de arte fascias chirur-

gicas applicandi, Exp. HEINROTHUM de medicina pſychica privata ac forenſi. Interfui examinatorio anatomico Ill. ROSEN MUELLERI, examinatorio physiologico Exp. KUEHNII, disputatorio ex univerſa medicina ſub Exp. ESCHENBACHII praefidio. Inſtructus ſum lectionibus in inſtituto clinico Regio in noſocomio Divi Iacobi ſub auſpiciis Expp. VIROR. CLARI, WENDLERI et KUHLLI, nec non inſtitutionibus in ſchola obſetricia Trieriana ſub auſpiciis Exp. IOERGII florente. Praeterea per ſemestre aeſtivum anni MDCCCXIV et hibernum proxime ſequens contigit mihi amanuenſis munere fungi apud Exp. GILBERTUM, cujus ſummam erga me benevolentiam, qua etiam nunc frui me ſinit, gratiſſima ſemper memoria tenebo. Non minus autem jucunda mihi erit recordatio temporis iſtius, quo adjuvantis munus in inſtituto obſetricio et apud Exp. IOERGIUM mihi incumberebat, cum hujus quoque Viri optime de me meriti benevolentia ad hunc uſque diem mihi conſervata laetari queam. Vices autem has geſſi in inſtituto obſetricio inde a die decima octava Octobris MDCCCXV uſque ad diem ſecundam Maji MDCCCXVII. Contigit mihi quoque honos, ut Exc. MOLLWEIDE, cui in mathematicis optima debeo, ob adeundum profeſſoris matheſeos munus diſſertationem ſuam „de quadratis magicis“ deſenſurus me reſpondentem et certaminis die vigefima prima Februarii MDCCCXVI habiti ſocium eligeret. Die vigefima ſecunda Martis MDCCCXV examen primum ſeu pro Baccalaureatu, die duodecima

Aprilis MDCCCXVII examen secundum seu rigorosum subii. His peractis invitationem Ill. PIERERI, ut laborum literariorum, quos in se suscepit, socius sim, secutus, Altenburgum me contuli et in hoc munere nunc adhuc persisto.

Quae quidem specimina singula, cum ille tam praeclare edidisset, ut suam scientiam atque eruditionem egregie probaret, a Gratiofo Medicorum Ordine dignus judicatus est, qui summis in medicina honoribus condecoraretur. Quorum obtinendorum causa proxime futuro die XVIII. Martii dissertationem inauguralem a se ipso conscriptam cui titulum praefecit: *Decas pelvium spinarumque deformatarum cum annotationibus nonnullis*, sine praelide defendet. Quod ubi factum fuerit, ego pro muneris ad hunc actum mihi demandati auctoritate Clarissimo Candidato Licentiam imperatiam summam in medicina dignitatem capeffendi.

Huic actui ut RECTOR ACADEMIAE MAGNIFICUS, CELSISSIMI PRINCIPES, ILLUSTRISSIMI COMITES, UTRIUSQUE REIPUBLICAE PROCERES GRAVISSIMI, COMMILITONES PRAENOBILISSIMI ATQUE HUMANISSIMI interesse ne dedignentur, omni, qua par est, observantia precor, ac quaevis reciproca studia atque humanitatis officia promptissima polliceor.

P. P. Dom. Palmarum MDCCCXVIII.

